

## УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день головними пріоритетами ефективної діяльності будь-якого підприємства, у тому числі й аграрного, є формування й удосконалення його фінансових потоків, використання фінансових резервів для подальшого економічного зростання, активізація існуючих механізмів та інструментів розвитку, тобто своєчасна і комплексна оцінка управління фінансовими потоками сільськогосподарських підприємств та розробка напрямів підвищення їх ефективності.

Вирішенню проблем забезпеченості збільшення фінансових потоків аграрних підприємств, їх комплексного соціально-економічного розвитку, удосконаленню механізмів управління формуванням та використанням фінансових ресурсів присвячено багато наукових праць учених-економістів, таких як В. Амбросов [1], З. Герасимчук, Н. Живалов, Л. Левковська [5-7] та інші. Однак поки не існує науково-теоретично і методично обґрунтованого вирішення питання щодо механізму підвищення ефективності управління фінансовими потоками аграрних підприємств регіону. Ці проблеми потребують комплексного, широкомасштабного вивчення і дослідження.

*Мета* статті – дослідити сутність і особливості управління фінансовими потоками аграрних підприємств у сучасних умовах.

Важливою передумовою ефективного функціонування сучасного підприємства в агробізнесі та його переходу до впевненого розвитку в майбутньому є зміцнення фінансового стану й ефективне управління його фінансовими потоками [8].

Фінансові потоки аграрних підприємств того чи іншого регіону є, сьогодні, однією з найменш вивчених сфер економіки: частина питань, що стосується їх змісту, узагалі не розглядається у спеціальній літературі, щодо іншої частини питань існують точки зору, що значно різняться між собою. Розходження спостерігаються вже при визначенні сутності фінансових потоків

аграрних підприємств. Можна виділити два основних підходи до вивчення даної проблеми:

по-перше, під фінансовим потоком розуміється будь-яке переміщення коштів у макро- або мікроекономічному середовищі;

по-друге, під фінансовим потоком розуміється рух фінансових коштів тільки в агропромислових системах або між ними [5].

Фінансові потоки в тому або іншому виді існували завжди при будь-яких способах організації підприємницької діяльності аграрних підприємств. Однак, як показала практика, найбільша ефективність їх руху досягається при застосуванні ринкових принципів управління матеріальними та фінансовими ресурсами аграрних підприємств, що й обумовило появу нової економічної категорії – аграрний фінансовий потік.

Отже, аграрні фінансові потоки створюються й використовуються для забезпечення ефективного функціонування аграрних підприємств. При цьому їх специфіка полягає, у першу чергу, саме в потребі обслуговування процесу переміщення у просторі та часі відповідного потоку товарно-матеріальних або товарно-нематеріальних цінностей.

Таким чином, під фінансовим потоком у сільському господарстві ми будемо розуміти спрямований рух коштів, що циркулює в агропромисловій системі, а також між агропромисловою системою і зовнішнім середовищем, необхідних для забезпечення ефективного руху певного товарного потоку. Із цього визначення випливає, що:

по-перше, аграрний фінансовий потік – це не простий рух фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, а їх спрямований рух;

по-друге, спрямованість руху фінансових ресурсів в агропромисловому комплексі обумовлюється необхідністю забезпечення переміщення відповідного товарного потоку;

по-третє, рух фінансових ресурсів здійснюється або в аграрній системі, або між нею й зовнішнім середовищем.

Основною метою обслуговування фінансових потоків в економіці є забезпечення їх руху ресурсами в необхідних обсягах, у потрібний термін, із використанням найбільш ефективних джерел фінансування.

Об'єктивні природно-економічні й соціально-історичні умови визначають особливо важливу роль регіональних факторів розвитку аграрних підприємств в економіці України. Агропромислова політика держави, що перебуває у процесі інтенсивних перетворень, особливою проблемою виділяє організацію фінансових потоків регіональних аграрних підприємств, а також контроль за їх перерозподілом [6]. Володіння оперативною інформацією про переміщення фінансових потоків і вживання своєчасних заходів щодо управління ними значною мірою сприяють реалізації ефективних заходів соціально-економічного розвитку сільгоспвиробників.

Управління фінансовими потоками носить складний структурований характер, саме тому контролюючі та статистичні органи, а разом із ними й органи місцевої влади часто не уявляють собі, які особливості перерозподілу фінансових потоків аграрних підприємств існують у регіоні.

Більше того, в умовах удосконалення ринкових відносин особливого значення в українській економіці набуває проблема забезпечення тісної інтеграції трьох основних елементів єдиної державної економічної політики – грошово-кредитного, бюджетно-податкового і структурного. При цьому істотно зростає роль держави у створенні клімату, сприятливого для зниження інвестиційних ризиків і підвищення рівня довіри потенційних інвесторів до аграрних підприємств. Процес управління фінансовими потоками аграрних підприємств має стимулювати не тільки вітчизняних сільгоспвиробників, але й забезпечити їм надійний державний захист, що не може бути досягнутим без ефективного управління фінансовими потоками в цілому по країні.

Основна мета управління фінансовими потоками аграрних підприємств – вирішення проблем економічної та соціальної стабілізації ситуації в регіоні. Цей процес покликаний забезпечити не тільки передумови економічного зростання, але і значною мірою умови поживлення аграрного виробництва й інвестицій. Комплексний підхід досягнення економічної стабілізації обумовлений розробкою програми заходів, спрямованих на вихід із кризи, відродження аграрних підприємств та їх перехід до стратегії економічного зростання.

Найважливішою умовою формування ефективного управління фінансовими потоками аграрних підприємств є економічна самостійність регіону в поєднанні з економічною самостійністю сільгоспвиробників, яка означає, що як підприємства, так і регіони в цілому, будучи самокерованими системами, відшкодовують свої витрати, пов'язані з поточною діяльністю і розширенням виробництва із власних доходів.

Ефективне управління фінансовими потоками аграрних підприємств має будуватися з урахуванням умов, що відображають рівень розвитку господарських відносин у регіоні, а також можливість виробників сільгосппродукції впливати на кінцевий результат власної діяльності.

Організація управління фінансовими потоками аграрних підприємств не може обмежуватися формальними змінами існуючих функцій державних інститутів, а також їх зв'язками з різними ланками економіки. Тому стимули координації фінансових потоків аграрних підприємств мають бути інтегровані у процес управління соціально-економічним розвитком регіону. Принципові особливості перетворень в управлінні фінансовими потоками аграрних підприємств регіону полягають, на наш погляд, у нижченаведеному [7].

По-перше, структура фінансових потоків аграрних підприємств є неоднорідною. В умовах ринкової економіки кожен із фінансових потоків має свої умови формування й утворений різноманітним форм його виникнення, при реалізації права

власника вільно перерозподіляти фінансові потоки за своїми потребами.

По-друге, у командно-адміністративній системі управління економікою не було необхідності структурувати фінансовий потік. У ринкових економічних умовах змінюється не тільки структура секторів економіки господарюючих суб'єктів, але і стимули їх функціонування, а також наповнення і перерозподілу фінансових потоків аграрних підприємств.

По-третє, ринкові умови господарювання припускають розробку економічної стратегії або планування при управлінні фінансовими потоками аграрних підприємств. Тоді стратегічні цілі управління мають бути погоджені з перспективними завданнями регіональної економічної політики.

По-четверте, важливою умовою ефективного управління фінансовими потоками аграрних підприємств є доробка методології бюджетного планування і фінансування. Нові підходи у формуванні бюджетного планування і фінансування мають визначити відмову держави від адміністративно-господарських функцій і необхідності концентрації бюджетних коштів для практичної реалізації завдань кожної ланки АПК територіальної системи.

Управління фінансовими потоками аграрних підприємств має виступати інтегруючою ланкою всієї системи АПК регіону, оскільки дозволяє впливати на процеси перерозподілу ресурсів, товарів, послуг і коштів за допомогою координації фінансових потоків. При цьому процес впливу на фінансові потоки може супроводжуватись особливостями економічного розвитку АПК, що склалися внаслідок розходження у взаємовідносинах між керівництвом аграрних підприємств органів влади та місцевого самоврядування.

На наш погляд, до основних факторів, що визначають можливості аграрного підприємства управляти фінансовими потоками, можна віднести:

політичний і соціальний стан у країні, які дозволяють об'єктивно характеризувати існуюче становище в перерозподілі

фінансових потоків і приймати реальні управлінські рішення перспективного характеру;

стан розвитку економіки регіону, її сприйнятливості до прогресивних перетворень і підвищення ділової активності аграрних підприємств;

особливості виробничої структури і науково-технічного потенціалу аграрних підприємств, які значною мірою будуть визначати їх привабливість при пріоритетному перерозподілі фінансових потоків;

позицію регіональних органів влади, а також їх здатність створювати середовище, що забезпечує процес перерозподілу фінансових потоків;

наявність фінансових потоків в аграрних підприємствах, які потенційно можуть бути перерозподілені залежно від ефективності розвитку економіки, податкової політики, депозитної політики кредитних організацій і розвиненості фондового ринку, а також від доходів населення і рівня його добробуту [4];

економічну і психологічну готовність аграрних підприємств як суб'єктів господарювання брати участь у ринковій економіці.

Також сюди можна віднести фактори, пов'язані із процесом становлення цілісної ринкової системи, синхронністю утворення і взаємодії різних типів ринків: ресурсного, грошово-кредитного, трудового, фондового та інших.

Для забезпечення раціонального підходу до управління фінансовими потоками аграрних підприємств у ринкових умовах потрібно, у першу чергу, визначити, що, як і в яких сферах управління необхідно змінити.

*Висновки.* Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що рівень потреби в управлінні фінансовими потоками аграрних підприємств як із боку місцевих органів влади, так і з боку комерційних структур визначається, насамперед, ступенем ділової активності, що складається в регіоні, наявністю реальних можливостей для розвитку виробництва, розвиненістю нових ринкових структур, підприємницької дія-

льності, а також рівнем регіональної інвестиційної політики.

Визначені нами фактори ефективності управління фінансовими потоками аграрних підприємств найактивніше впливають на їх величину і спрямованість. Їх урахування є умовою успішної реалізації заходів щодо подальшого розвитку економіки в регіоні й підвищення соціально-економічного рівня розвитку аграрних підприємств.

Для періоду формування ринкових відносин проблема управління та перерозподілу фінансових потоків є досить актуальною, особливо на етапі інтенсивного розвитку економіки, структурної перебудови її регіонального рівня, а також розробки ефективного підходу до вирішення найважливіших соціально-економічних проблем аграрних підприємств.

### Література

1. Амбросов В.Я. Внутрішньогосподарська реструктуризація нових агроформувань / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI ст. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 638 с.
2. Безрукава А.О. Фінансово-кредитна підтримка сільськогосподарських підприємств в умовах перехідної економіки України / А.О. Безрукава // Економічний вісник НГУ. – 2007. – № 5. – С. 24-29.
3. Буряковський В.В. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / В.В. Буряковський, В.Я. Кармазін. – Д.: Пороги, 1998. – 122 с.
4. Вольинский Г.С. Аграрная реформа в Украине: противоречия, проблемы / Г.С. Вольинский // Социальная экономика. Научный журнал. – 2002. – № 1-2. – С. 35-45.
5. Герасимчук З.В. Управління фінансовими ресурсами регіону / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, І.М. Камінська. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 176 с.
6. Живалов Н.В. Финансовые потоки в экономике / Н.В. Живалов. – М.: ОАО “НПО “Экономика”, 2000. – 428 с.
7. Левковська Л.К. Проблеми розвитку аграрних підприємств центрального регіону в сучасних умовах / Л.К. Левковська //

Економіка України. – 2000. – № 11. – С. 83-86.

8. Петіна Л.В. Зміст та структура фінансового потоку аграрних підприємств регіону: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. “Фінансове та облікове забезпечення функціонування аграрних підприємств”, (м. Херсон, 16-17 квіт. 2009 р.) / ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”. – Херсон, 2009. – С. 27-31.